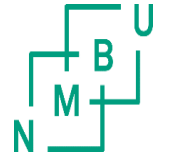

Fjellandbruksprosjektet i Sel og Vågå
Lalm samfunnshus, 7. februar 2017

Klimasmart matproduksjon

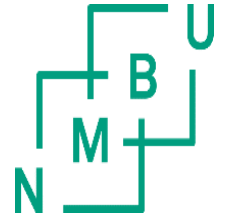
Av

Odd Magne Harstad

Institutt for husdyr og akvakulturvitenskap

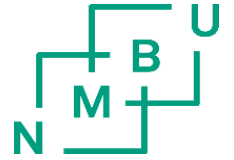
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Premisser for diskusjonen

1. Politiske målsettinger for matproduksjonen
2. Naturgrunnlaget for matproduksjon
4. **Muligheter** og **begrensinger** for å redusere utslippene av klimagasser fra jordbruket

Politiske målsettinger om matproduksjonen

Stortingsmelding nr. 9 (2011-2012)
vektlegger:

Økt matproduksjon (**1% pr. år**) skal i størst mulig grad baseres på bruk av **norske fôrressurser**

I Solbergregjeringens plattform heter det at:

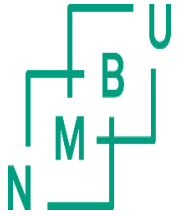
*«Regjeringen vil arbeide for en høyest mulig **selvforsyning** av mat av **beredskapshensyn**»*

Muligheter og begrensinger for å øke matproduksjonen med 1% pr år?

Sammensetningen av vår diett på energibasis

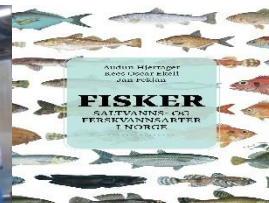

Vegetabiliske matvarer

++ ~ 2/3

Animalske matvarer

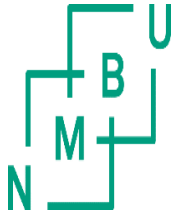

++ ~ 1/3

Fordeling av produksjonen i **Norge** på energibasis

Mjølke og mjølkeprodukter
(~40 % av matenergien produsert i Norge)

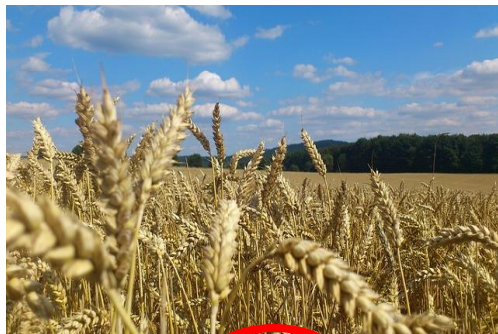
Kjøtt- og kjøttprodukter
(Vel 30 % av matenergien produsert i Norge):

- Hvitt kjøtt: ~ 20 %
- Rødt kjøtt: ~ 10 %

+

~ **70%**

10 – **40%**

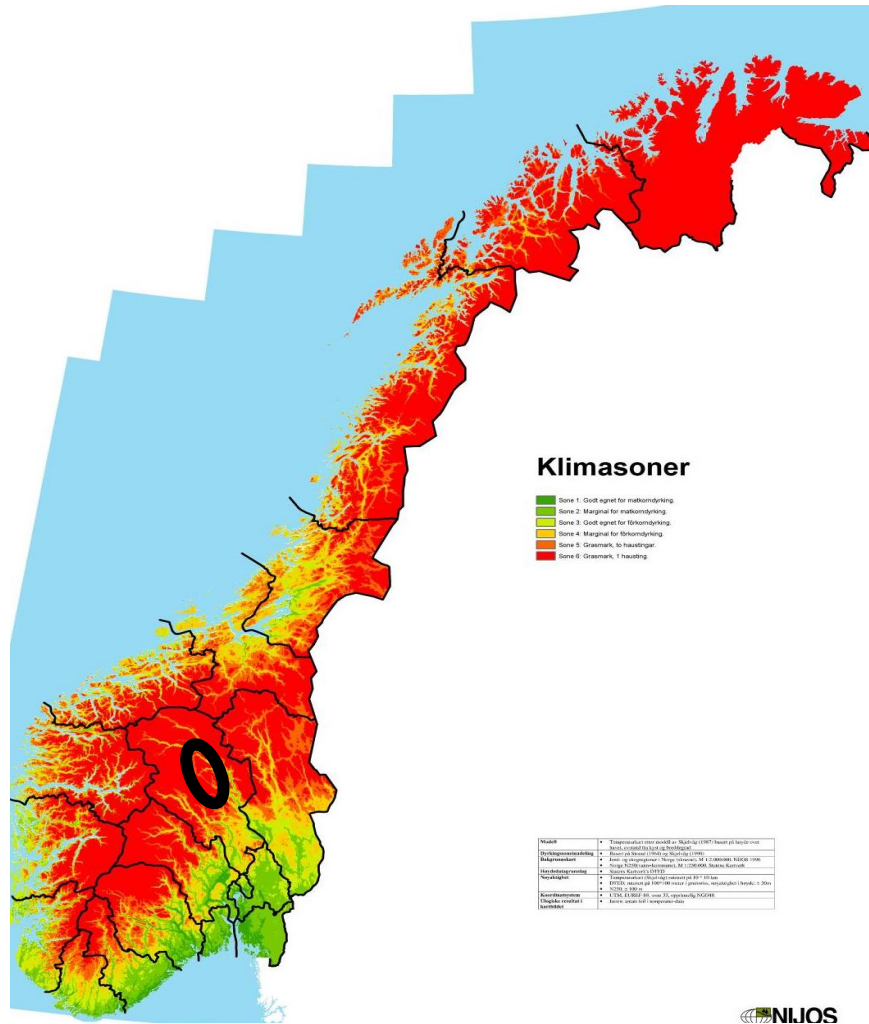
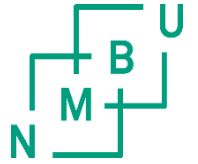
~ 2%

< 1%

~ **30%**

Naturgrunnlaget for matproduksjon i Nord-Gudbrandsdalen

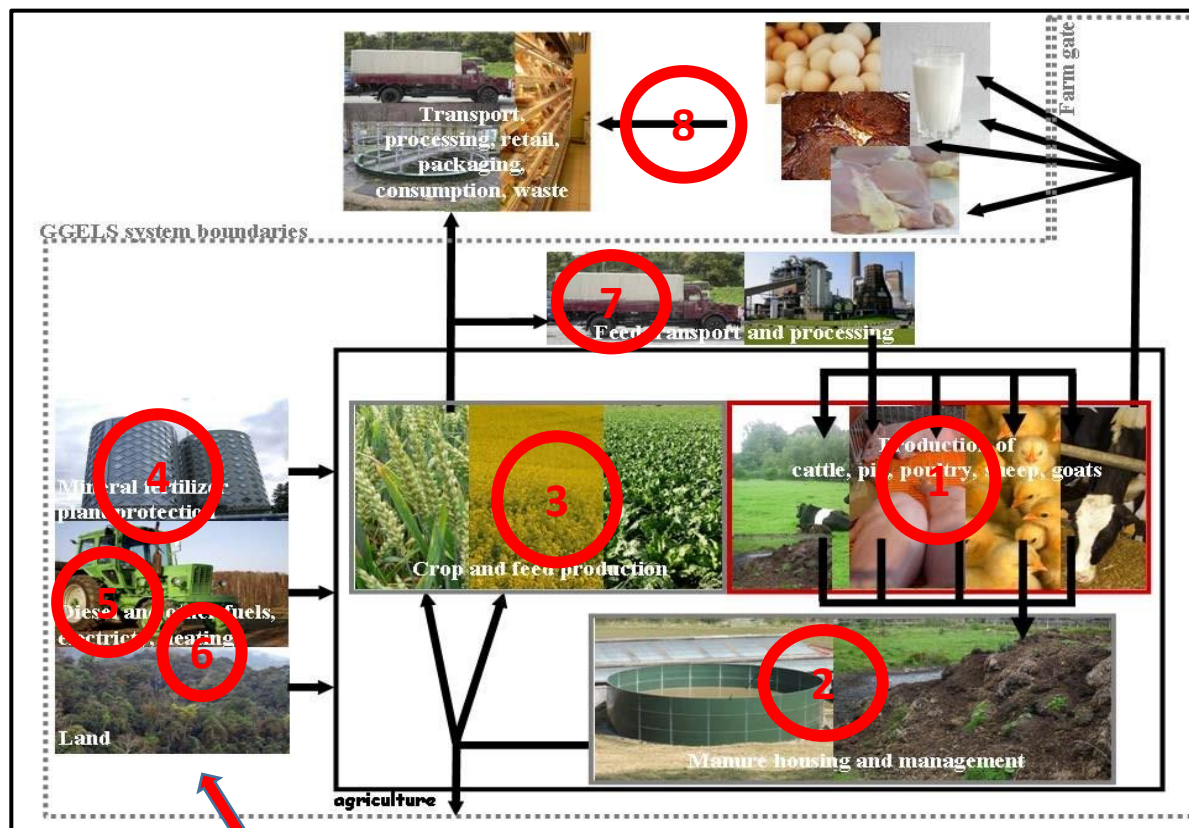
- **Innmark – gras dominerer:**
- **Mange små jordstykker**
- **Mange bratte jordstykker**
- **Mye utmarksbeite**

Ressursgrunnlag for produksjon av:

- **Mjølk (ku og geit)**
- **Kjøtt (storfe og sau)**

Kilder til klimagasser- system begrensinger

Fôrproduksjon i utlandet og arealbruksendring

Kilder til klimagasser:

1. Fra dyret selv : **Metan**
2. Gjødning lagring/bruk: **Metan og lystgass**
3. Fôrproduksjon i Norge: **Lystgass**

= **Nasjonalt utslipp under landbruk**

4. Mineralgjødning, plantevernmidler etc

5. Drivstoff, elektrisitet, oppvarming

6. Fôrproduksjon i utlandet og arealbruksendring

7. Transport og prosessering av fôr

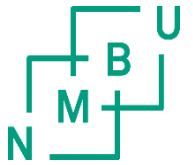
= «Cradle to farm gate calculations»

8. Transport, prosessering, pakking, salg, matavfall

= **Livsløpsanalyse (LCA)**

Utslipp av klimagasser for ulike matvaregrupper

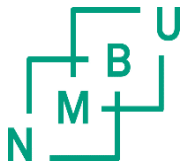
Mogensen et al., 2009

Matvare	CO ₂ -eq, kg/kg	CO ₂ -eq, kg/MJ
Potet		≈ 0,1
Hvetebrød		≈ 0,1
Helmjølk		≈ 0,4
Kyllingkjøtt	2,6	≈ 0,3
Svinekjøtt	2,9	≈ 0,4
Storfekjøtt	20,4	≈ 2,6

FAO, 2013

Utslippsverdier for Vest-Europa inkl LUC, CO₂-eq/kg

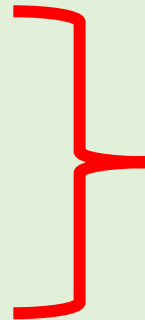
Kyllingkjøtt	6,1
Svinekjøtt	6,8
Storfekjøtt	18
Sauekjøtt	17

Markedssituasjonen for norsk produksjon

Matvekster:

- Matkorn
- Grønnsaker
- Frukt og bær

Underskudd:

- Store avlinger
- Miljøvennlig

Husdyrprodukter:

- Mjølke
- Sauekjøtt
- Svin/fjørfe

Overproduksjon
Balanse

- **Storfekjøtt**

Underskudd

Klimasmart storfeproduksjon

Regulering: Mjølkeleveransane har auka og neste år ventar Tine at produksjonen blir 44 millionar liter større enn behovet, noko som fører til råd om å redusere mjølkekvotane med tre prosent. Foto: Bjarne Bekkeheien Aase

Ventar overskot på mjølk - går inn for reduserte kvotar

Prognosar viser at det neste år vil bli produsert 44 millionar liter meir mjølk enn marknaden etterspør. Tine tilrår reduksjon i mjølkekvotane.

BJARNE BEKKEHEIEN AASE

Nationen06022017

bjarne.aase@nationen.no | @bjabaa

PUBLISERT: 30.10.15 16:30 | OPPDATER: 02.11.15 17:00

Mjølkeproduksjonen er effektiv, miljøvennlig og utnytter grovfôrressurser.

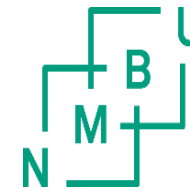
➔ **Høyest mulig!**

Matvare	CO ₂ -eq, kg/kg	CO ₂ -eq, kg/MJ
Potet		≈ 0,1
Hvetebrød		≈ 0,1
Helmjølk		≈ 0,4
Kyllingkjøtt	2,6	≈ 0,3
Svinekjøtt	2,9	≈ 0,4
Storfekjøtt	20,4	≈ 2,6

k10056230 www.fotosearch.no ©

Markedssituasjonen for mjølk

Nationen, 06.02.2017

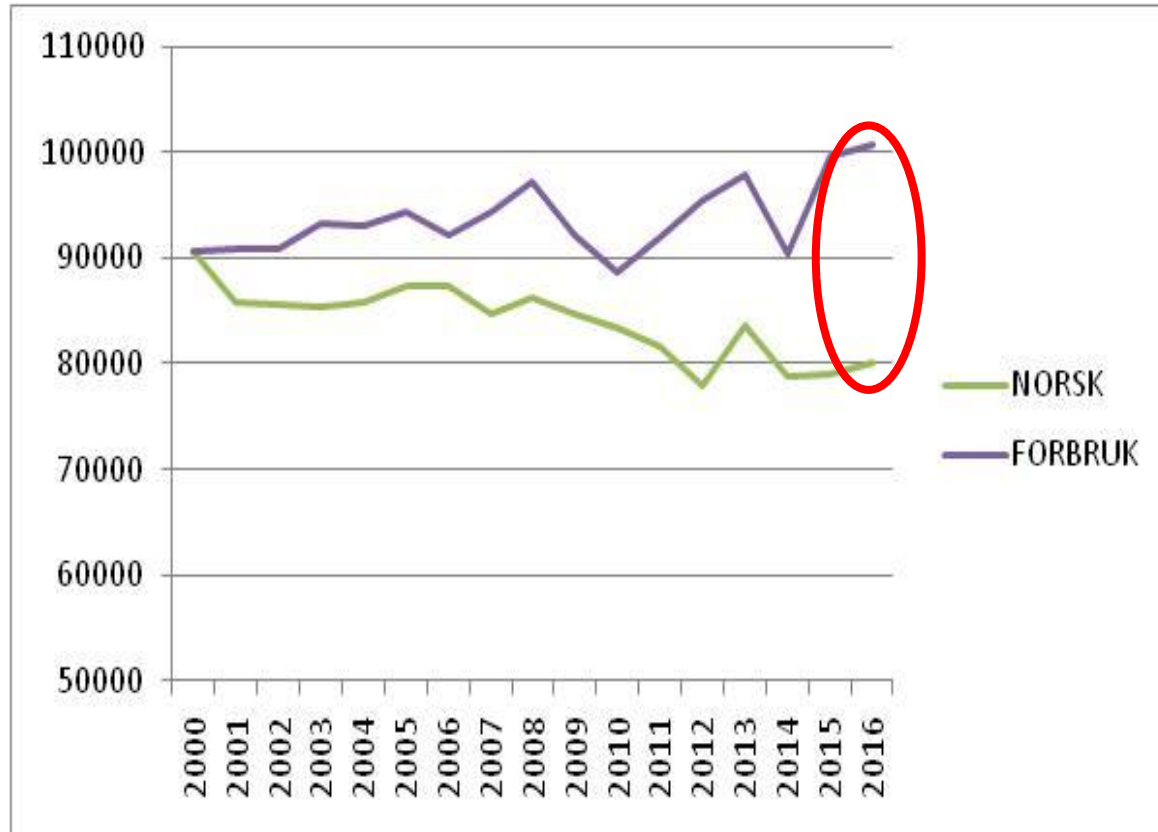
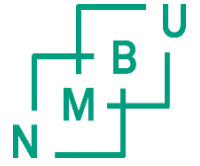

Økt import av mjølkeprodukter
Utfasing av jarlsbergost eksporten

Mottiltak ?

Markedssituasjonen for storfekjøtt

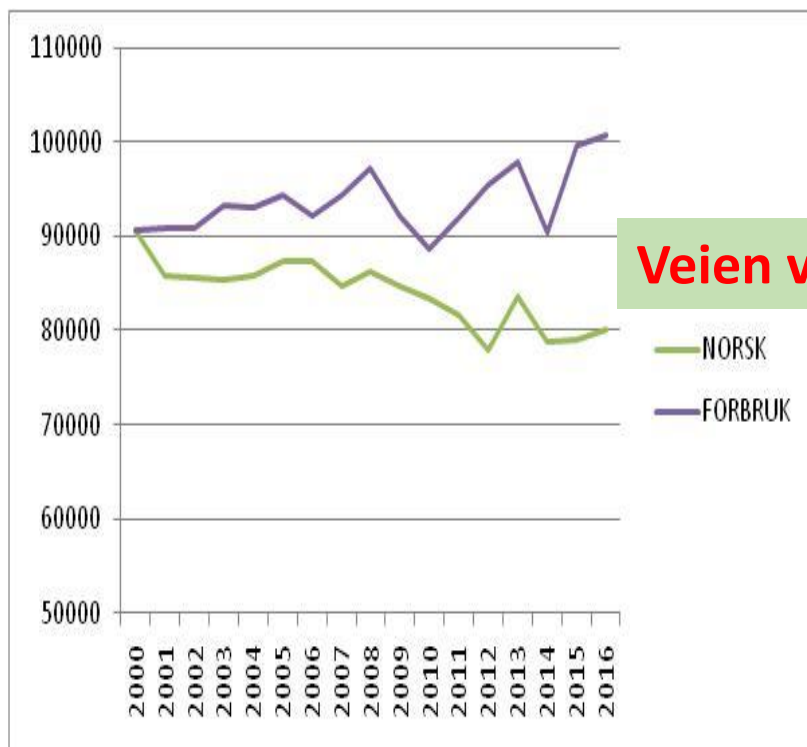

Markedssituasjonen for norsk storfekjøtt:

- Press på «rødt kjøtt»
- Produksjonsevne?

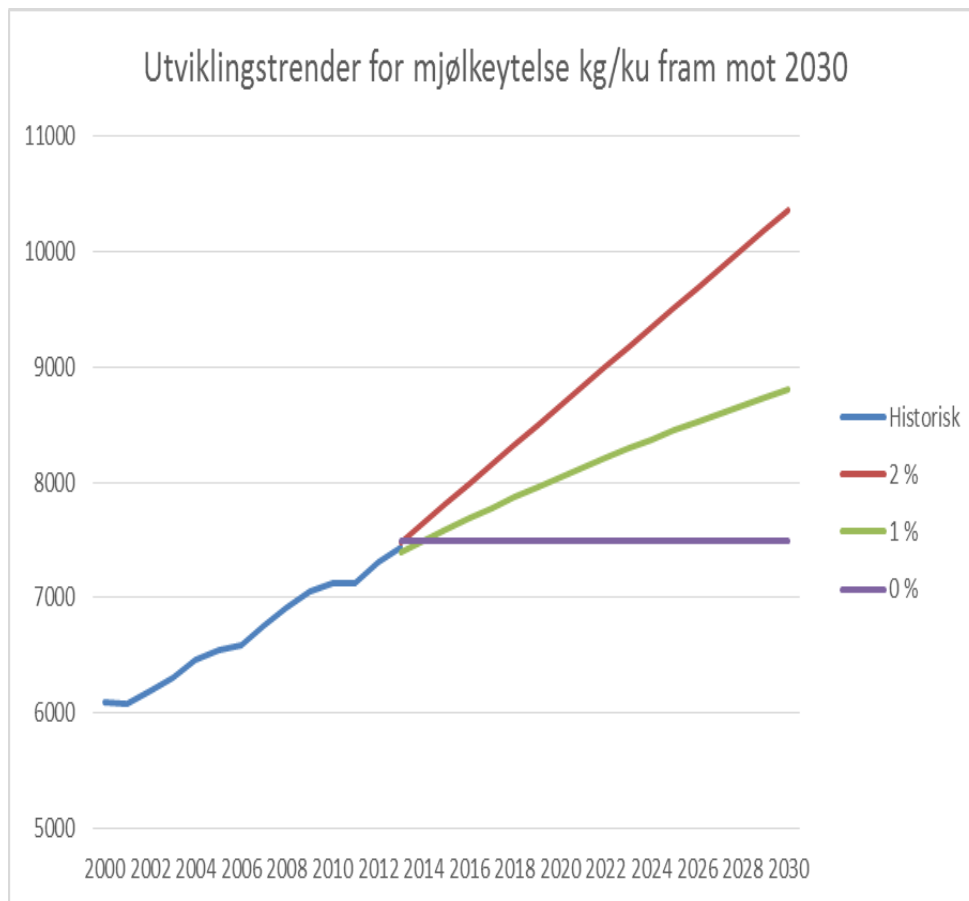
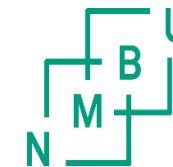
Markedssituasjonen for norskprodusert storfekjøtt

Veien videre ????

Legitimitet betyr
minst mulig
kraftfôr ?

Ytelsesnivå - klimagasser

Ved fast kvote (1500 mil liter/år)

Økt ytelse/ ku

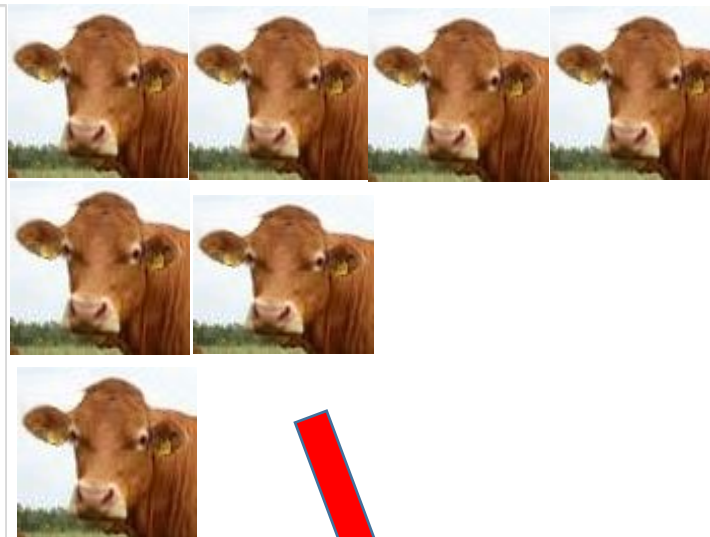
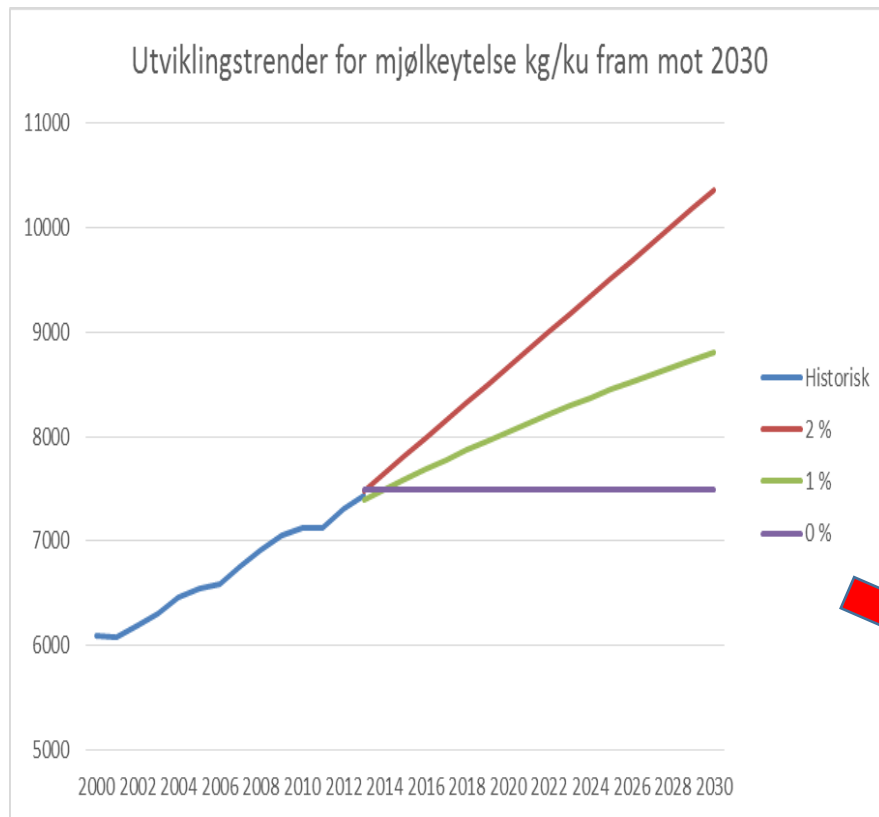
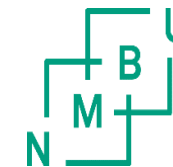

Færre kyr

Lavere utslipp av klimagasser/kg mjølk

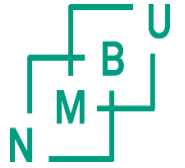
Virkning av ytelsesnivå ved fast kvote vs behov for ammekyr

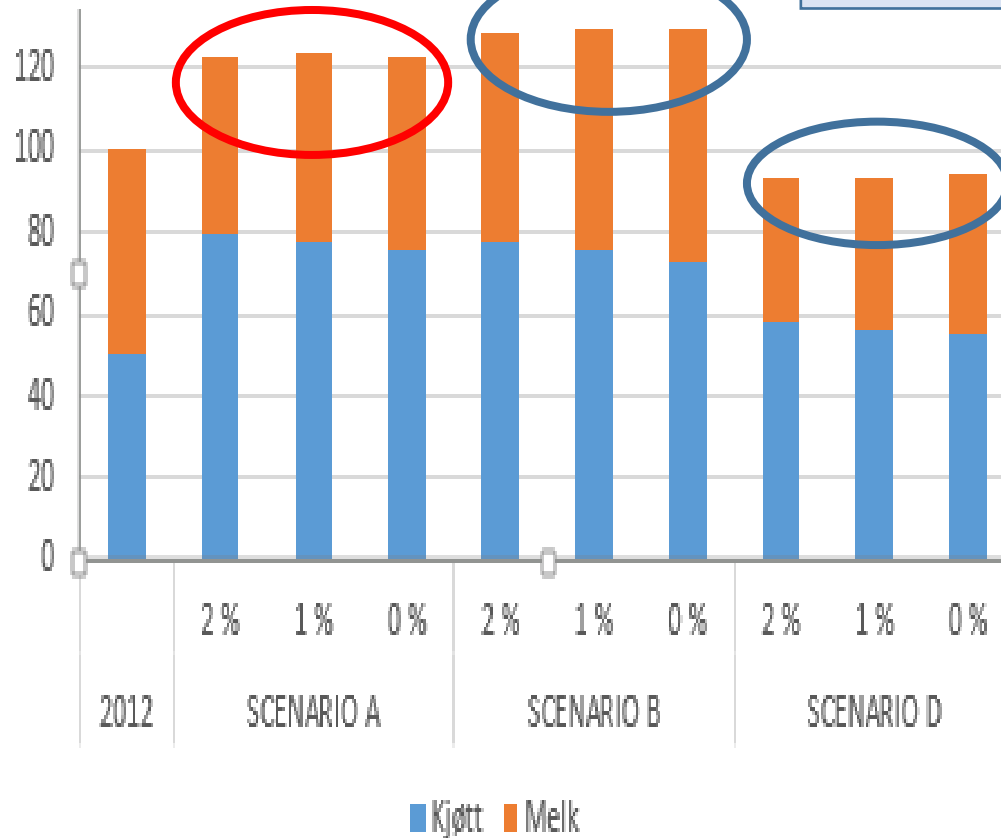
Virkning på:

- Fôrgrunnlaget
- Utslipp av klimagasser

Virkning av ytelsen per mjølkeku/år på utslippet av klimagasser fra mjølk- og kjøttproduksjonen (Buskap nr 9, 2015).

Virkning av bruksendring (LUC) på klimagasser fra importert kraftfôr (soya) er ikke tatt med

Scenario A – i 2030:

Mjølk: 1500 mill liter
Storfekjøtt: 110 000 tonn

Scenario B – 2030:

Mjølk: 1770 mill liter
Storfekjøtt: 110 000 tonn

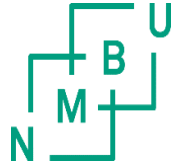
Scenario D – 2030

Mjølk: 1230 mill liter
Storfekjøtt: 80 000 tonn

Konklusjon: Ytelsen per ku/år har liten virkning på utslipp av klimagasser fra mjølk- og kjøttproduksjonen samlet sett

Grovfôropptak og kraftfôrbehov ved ulik årsavdrått

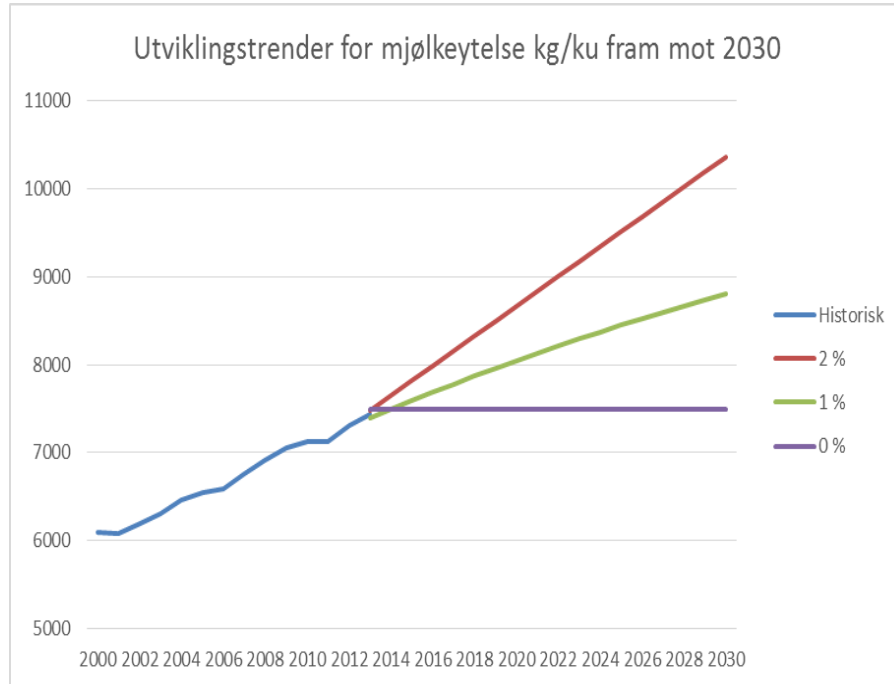
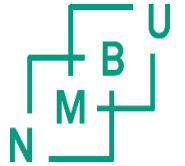
(Volden, 2012)

Ytelse, Kg EKM /ku	Kg TS grovfôr	Kg TS kraftfôr	Norsk kornandel i kraftfôret, %
6000	4255	1227	69
7000	4272	1587	64
8000	4214	2065	60
9000	4165	2848	57
10000	4125	3027	54

Virkning av ytelsesnivå ved fast kvote på 1500 mill liter fram til 2030 vs bruk av fôrressurser til mjølkeku populasjonen inkludert rekruttering (Buskap nr 9 2015)

Antall kyr: 233000. Kg EKM/ku: 7500

Fulldyrka eng: 3,49 mill daa
Kraftfôr: 715 000 tonn
Soya: 62500 tonn

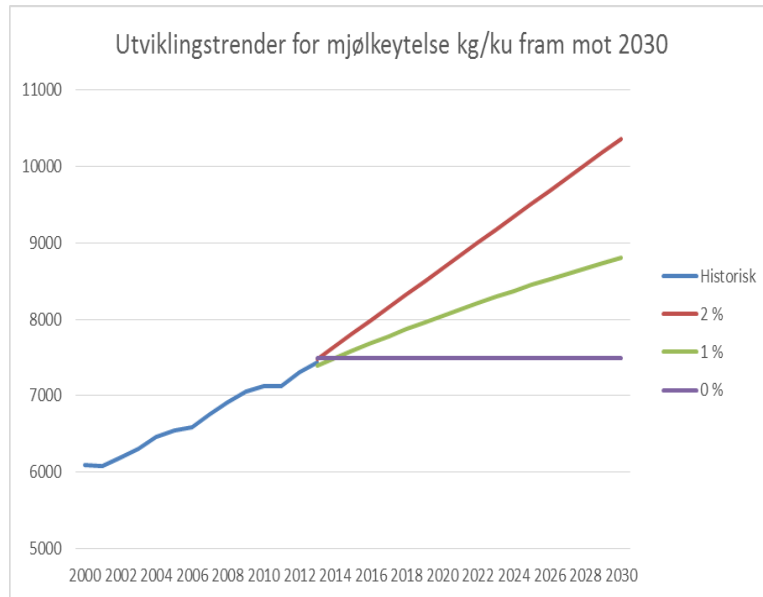
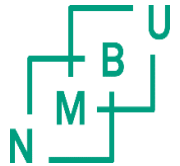
Ytelse, Kg EKM /ku	Kg TS grovfôr	Kg TS kraftfôr	Norsk kornandel i kraftfôret, %
6000	4255	1227	69
7000	4272	1587	64
8000	4214	2065	60
9000	4165	2848	57
10000	4125	3027	54

2% økning/år -2030:

Antall kyr: 164 000. Kg EKM/ku: 10 700

Fulldyrka eng: 2,41 mill daa
Kraftfôr: 930 000 tonn
Soya: 107 000 tonn

Virkning av ytelsesnivå ved fast kvote på 1500 mill liter fram til 2030 vs bruk av fôrressurser til mjølkeku populasjonen inkludert rekruttering (Buskap nr 9 2015)

Antall kyr: 233000.

Kg EKM/ku: 7500

Fulldyrka eng: 3,49 mill daa

Kraftfôr: 715 000 tonn

Soya: 62500 tonn

2% økning/år -2030:

Antall kyr: 164 000. Kg EKM/ku: 10 700

Fulldyrka eng: 2,41 mill daa

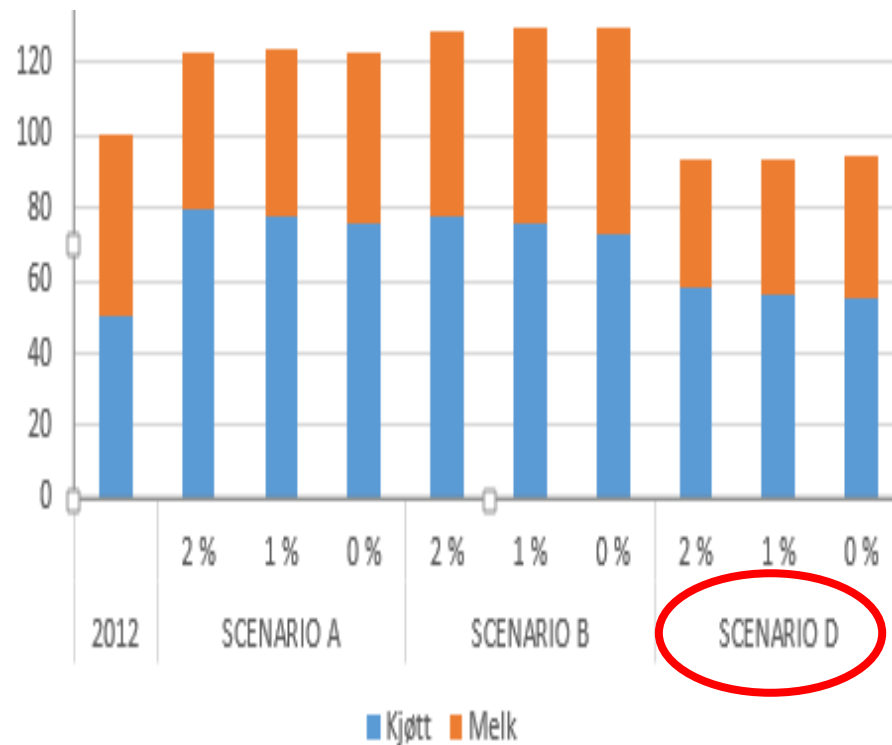
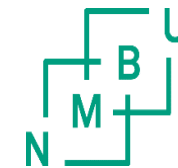
Kraftfôr: 930 000 tonn

Soya: 107 000 tonn

Kan «ledig» areal utnyttes av

Ytelsesnivå og behov for grovfôrareal

Scenario D – 2030

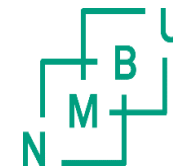
Mjølkk: 1230 mill liter

Storfekjøtt: 80 000 tonn

**Enda mer
grovfôrareal til
overs, men
avhengig av ytelsen**

Spreddeareal

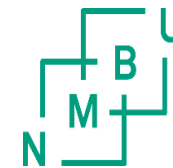

Husdyrgjødsel;
oppdatering av mengder
gjødsel og utskillelse av
nitrogen, fosfor og kalium
Sluttrapport

Inger Johanne Karlengen, Birger Svihus, Nils Petter Kjos og Odd Magne Harstad
Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, Universitetet for miljø- og biovitenskap

	Dagens norm	Ytelse, kg EKM/år		
		8147 (2015)	7000	11000
N, kg/dyr/år	83	131	122	154
P, kg/dyr/år	14	15,5	14,1	19,2
Arealkrav, daa/ku	4	4,4	4,0	5,5

Spreddeareal

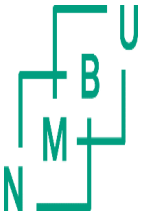
Husdyrgjødsel;
oppdatering av mengder
gjødsel og utskillelse av
nitrogen, fosfor og kalium
Sluttrapport

Inger Johanne Karlengen, Birger Svihus, Nils Petter Kjos og Odd Magne Harstad
Institutt for husdyr- og akvakulturvitenskap, Universitetet for miljø- og biovitenskap

Andre dyrekategorier	Nitrogen	Spreddeareal
Ungdyr	++	Uendret
Ammeku		(-)
Svin/fjørfe	-- (untatt purke)	-- (uendret for purke)

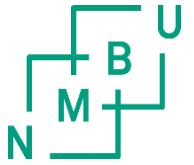

Klimagasser- kilder (kg CO₂eq /kg fett og protein korrigert mjølk (FPCM) and kg CO₂eq / slaktevekt (SL) (Bonesmo et al., 2013)

	kg CO ₂ eq /kg FPCM		kg CO ₂ eq /kg SL okser	
	Middel	[min, maks]	Middel	[min, maks]
Sum klimagasser	1.02	[0.82, 1.36]	17.25	[11,75, 22.90]
Enterisk - CH₄	0.39	[0.36, 0.45]	6.84	[4.12, 8.06]
Gjødsel- CH ₄ ,N ₂ O	0.18	[0.13, 0.23]	2.98	[2.21, 3.59]
Jord- N₂O	0.21	[0.11, 0.41]	3.08	[0.29, 6.78]
Karbonbalanse - jord	-0.03	[-0.14, 0.10]	-0.51	[-1.64, 1.45]
Innkjøpt bygg	0.06	[0.00, 0.13]	1.26	[0.00, 4.11]
Innkjøpt soya	0.09	[0.00, 0.17]	1.88	[0.00, 5.22]
Energi- indirekte	0.07	[0.01, 0.14]	0.97	[0.09, 1.99]
Energi- direkte	0.05	[0.01, 0.11]	0.75	[0.19, 1.45]

Utslippet av klimagasser – 40%: Tiltak

% av utslipp fra norsk territorium

19,1

8,2

Tiltak for å oppnå mer mat, men mindre klimagasser:

- a) **Stimulere dyrking av matkorn/andre matvekster**
- b) **Stimulere gunstige driftsformer i husdyrproduksjonene**
- c) **Nei til klimaavgift på rødt kjøtt**
  - Reduserer matsikkerheten
  - Rammer mjølkeproduksjonen – negativt!
  - **Tvilsom effekt på utslipp av klimagasser**